

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Χαμηλή βλάστηση

Θάμνοι, πόες και μπονσάι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΑΜΝΟΙ

«Νά 'χα φτερά στὰ πόδια καὶ νὰ πέταγα»	15
«Φτάνει πιά, ὡς ἐδῶ ἤσουνα καὶ ἐσύ!»	19
Παιδικὰ τραύματα	23
Ἐντίδοτο στὴ μοναξιά	29
«Πῶς ν' ἀντέξει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου!»	37
Καλοκαιρινὸ πρωινὸ	40
Συλλογισμένη μέρα	43
Οἱ νόμοι τοῦ Μέντελ	46
«Κοίτα τί ζοῦν οἱ ἄνθρωποι!»	49
Ζωὴ μὲ ἡμερομηνία λήξης	52
Τὸ φιλι	55

ΠΟΕΣ

«Σήμερον ἐμοῦ, αὔριον ἐτέρου, οὐδέποτε τοῦ ἰδίου»	59
Στὰ λαγούμια τῆς καρδιάς	61
«Ἦταν καλὴ γυναίκα καὶ μ' ἀγαποῦσε»	63
Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται	65
Ἡ συναίσθηση	67

Home, sweet home	69
Ἄνθρωποι ποὺ γνωρίσαμε	71
«Αὐτὸ σὲ μάρανε!»	73
«Τώρα μ' ἔστειλες»	75
Εὐχάριστη διαδρομὴ	77
Τὸ κερὶ	78
Τὸ μεγάλο ὄχι	79
Μουσικὴ κλίμακα	80
Τὴ θυμᾶμαι κάθε στιγμή	81
«Θέλω νὰ τοὺς σπάω τὰ νεῦρα!»	82
«Μοῦ ἔχετε τηλεφωνήσει;»	83

ΜΠΟΝΣΑΪ

Ἄλλες ἐποχές, ἄλλες μελωδίες	87
Κάνε ὅ,τι θέλεις	88
Διάλογος μὲ εἰδικούς	89
«Κανεῖς δὲν τὸν ἀναζήτησε»	90
Αὐτοπροστασία	91
Τσαλίμια τῆς γλώσσας	92
Σύνδεση μὲ τὴν πραγματικότητα	93
Φίλοι ἀπὸ τὰ γεννοφάσκια	94
Ἐπανασημασιοδότηση	95
Ἀνατροπὴ	96
Παιχνίδια τοῦ μυαλοῦ	97

Ἄστοχες παιδαγωγικὲς	98
Μάνα καὶ γιὸς	99
Ἀλλάζουν οἱ καιροὶ	100
Γενέθλιον ἡμᾶρ	101
Πωλεῖται	102
Τρίτη ἡλικία	103
Μυστικὲς ζωὲς	104
Πατρικὴ στοργή	105
Συνύπαρξις	106
Κάπου στὰ Πετράλωνα	107
Μπορχεσιανὸ	108
Διάγνωση	109
Ὅσα φέρνει ὁ χρόνος	110
Θέμα ἰσορροπίας	111
Αὐτογνωσία	112
Μεταθανάτιο	113
Πουλᾶκι ξένο	114
Ἡ μοναδικὴ αὐταπάτη	115
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	116
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	116
ΠΡΩΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ	117

Στή Ρένα, ποὺ δὲν πρόλαβε

ΘAMNOI

Ἀντίδοτο στὴ μοναξιά

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ Peugeot 307 στείσον τρέχει μὲ ἑκατὸν τριάντα στὴν ἐθνικὴ Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης — τὸ ἀνώτατο ὄριο ποὺ πιάνει ὁ νηφάλιος Πέτρος, καὶ μόνο σὲ ἀνοιχτὸ δρόμο— καὶ τὸ θερμόμετρο ἔχει χτυπήσει 42 βαθμοὺς Κελσίου. Τὰ πυρωμένα τοπία τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου ἐναλλάσσονται μὲ μιὰ ἐπαναλαμβανόμενη μονοτονία καὶ ἡ σιωπὴ τῆς ἀπόστασης ἔχει κλείσει τὸν καθένα στὸ καβούκι του.

Κοιτάζω τὰ χέρια μου μὲ τὰ καφὲ στίγματα τῆς ἡλικίας καὶ νιώθω ἀπέραντη τρυφερότητα. Προτιμῶ τὸ στίγματα ἀπὸ τὸ κηλίδες, γιὰτὶ πιστεύω ὅτι δηλώνουν μιὰ στάση ποὺ ἔχει ἡ ζωὴ ἀπέναντί σου, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ στιγματίζουν τὴν προσωπικὴ σου πορεία μέσα στὸν χρόνο. Μπορεῖ νὰ τὰ λέμε κηλίδες ἡλικίας, ἀλλὰ δὲν τὰ συναντᾶμε ἴδια σὲ ὅλους, ὅπως δὲν εἶναι ἴδια καὶ ἡ θεατὴ πλευρὰ τῆς φθορᾶς. Ἄλλοι ἔχουν καὶ ἄλλοι ὄχι, ἄλλοι ἔχουν πολλὰ καὶ ἄλλοι λίγα, σὲ ἄλλους ἐμφανίζονται νωρίτερα καὶ σὲ ἄλλους ἀργότερα. Ἴσως νὰ ὀφείλονται, λένε, σὲ κακὴ λειτουργία τοῦ

ήπατος, να είναι κληρονομικά ή να έχουν σχέση με τη μελανίνη του σώματος, εκείνη που δεν με άφησε ποτέ στα νιάτα μου να μαυρίσω, τότε που ξάπλωνα με τις ώρες και ξεροψηνόμουνα στις παραλίες.

Οί γνωστές μου και κάποιες κολλητές, που για να ξορκίσουν τον ανελέητο χρόνο τρέχουν στα ινστιτούτα καλλονής και αγοράζουν τις κρέμες με τον τόνο, με ενημερώνουν ότι υπάρχει τρόπος ανώδυνος να απαλλαγώ απ' αυτά τα σημάδια και μου συνιστούν να πάω στο Συγγρού, στη φίλη μας την Τζένη, τη δερματολόγο, να μου τὰ απαλείψει, για να κρύβω χρόνια. "Ετσι έκανε και η Κατερίνα και η Ζηνοβία και η Έφη και ένα σωρό άλλες. "Όχι, ρε κορίτσια (κορίτσια αποκαλούμε ή μία τις άλλες), παρότι έχουμε μπει πρό πολλού στην ηλικία του «καλά κρατιέσαι», αρνούμαι να μπῶ σ' αυτήν τή διαδικασία. Και ὄχι μόνο δὲν θέλω να πάω, ἀλλὰ μπορῶ να σᾶς διαβεβαιώσω ότι, κάθε φορά που νιώθω ἐλαφριά φαγούρα στὸν καρπό, που ὕστερα γίνεται κοκκινίλα και μετὰ ἕνα καινούργιο στίγμα ἐμφανίζεται, αἰσθάνομαι ὅτι ζῶ.

Ἄγαπῶ τὰ καφὲ στίγματα τῶν χεριῶν μου. Τὰ ἀγαπῶ γιατί νομίζω ὅτι βλέπω τὰ χέρια τῆς μάνας μου, ὅπως τὰ θυμᾶμαι ἀφημένα στα λευκά σεντόνια τοῦ νοσοκομείου, τότε που εἶχε ἀρχίσει να

φεύγει πονώντας και υπομένοντας. Χεράκια αγαπημένα που στίς δυνατές τους ώρες κατάφερναν σέ δευτερόλεπτα νά δημιουργήσουν ὅ,τι ποθοῦσε ἡ ψυχὴ σου: χάρδια και γλυκά και κεντήματα και φορέματα φίνα και νόστιμα φαγητὰ και ἀνθογαῖλια μὲ πολύχρωμες συνθέσεις. Τὰ ἀγαπῶ και γιὰ ἕναν ἄλλον λόγο, γιατί ἔχω μάθει νά στηρίζομαι στὰ χέρια, ἀκόμη και γιὰ νά ἀξιοποιῶ τὸ μυαλό μου. Ἄν μοῦ ἔλεγαν νά ταξινομήσω τίς αἰσθήσεις, θὰ ἔβραζα πρώτη τὴν ἀφή. Εἶναι αὐτὴ που μὲ ταραάζει και μ' ἀναστατώνει, ὅταν ὑπάρχει λόγος. Πῶς μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ἀφή; Ὑπάρχει ἄραγε τέτοια περίπτωση; Ξέρω πῶς μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος χωρὶς γεύση ἄνοστος. Ἦταν ὁ Περικλῆς, ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἑλένης: ἔμενε δίπλα μας, στὰ Κάτω Πατήσια. Μεγάλη ἀπογοήτευση γιὰ ἐκείνην, που, ὄντας ἐξάαιρετη μαγειρίσσα, ἀπελπιζόταν κάθε φορά που συνειδητοποιοῦσε ὅτι ὁ Περικλῆς, ὅ,τι και νά τοῦ σερβίριζε, τὰ ἔβρισκε ὅλα ἴδια, χορτάρια. Ἀλλὰ και ἡ ὄλη του παρουσία και οἱ κουβέντες και τὰ καλαμπούρια του, και ἡ ζωὴ του ἀκόμα, μιὰ ἀνοστιά.

Μοῦ ἔλεγε πῶς ἀγαπᾷς μὲ τὰ χέρια κι ἔνιωθα τίς ρῶγες τῶν δαχτύλων σου νά μ' ἀγγίζουν σέ εὐαίσθητα σημεῖα. Ἀπέπνεαν δύναμη, χωρὶς καμία βιασύνη. Χέρια χειρουργοῦ ἢ ποιητῆ. Νύχια πλα-

τιὰ καὶ ὀλοκάθαρα, σὰν νὰ τὰ φρόντιζε μανικιου-
ρίστα. Δάχτυλα μακριά, χρῶμα σταρένιο μὲ μαῦ-
ρες τρίχες στὸν καρπὸ καὶ στὸ μετακάρπιο. Ὅταν
τις φιλοῦσα μοῦ γαργαλοῦσαν καὶ μοῦ ἐρέθιζαν τὰ
χείλη, μὲ μιὰ περίεργη αἴσθησις ποὺ προχωροῦσε
στὰ ἐνδότερα. Μίλαγες γιὰ τὴν ἀφή μὲ τὴν ἐπί-
γνωσις ποὺ μιλάει ὁ τυφλὸς γιὰ τὰ μάτια κι ἔλεγες
πῶς ὁ Ἀριστοτέλης τὴν χαρακτηρίζει ἀκριβεστάτην
αἴσθησις. «Εἶναι ἡ κατεξοχὴν αἴσθησις ποὺ αἰ-
σθητοποιεῖ τὴν σωματικὴν παρουσία τοῦ ἄλλου»,
μετέφερες τὴν θησαυρισμένην γνώση. Καὶ θυμόμου-
να ἕναν πρῶην φίλο μας, μπορεῖ νὰ ἔταν καὶ σοφός
— ἔφυγε γρήγορα —, ποὺ στήριζε τὴν ἰσορροπία
τοῦ κόσμου στὸ χᾶδι. Καὶ τὰ πιὸ παράφορα πάθη,
ἔλεγε, καὶ οἱ πιὸ ἔντονοι ἔρωτες, ζητᾶνε στὸ βάθος
τους ἕνα χᾶδι· τὸ χᾶδι εἶναι ἀντίδοτο στὴ μοναξιά.

Στὸ νησιώτικο μπαλκόνι τοῦ Χατζηράδου, ἕνα
καλοκαιριάτικο βράδυ μὲ πανσέληνο, ἕνα ἀπὸ τὰ
λίγα βράδια ποὺ δὲν θρασομανοῦσε ὁ κυκλαδίτι-
κος ἀγέρας στοὺς γυμνοὺς γήλοφους καὶ στὰ μαλ-
λιά μας, μοῦ μίλαγες γιὰ τὴν ἀτέλειωτη ποικιλία
τῶν ἐνήλικων χερδιῶν. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀνεπαί-
σθητην ἐπαφή — τὴν σχεδὸν τυχαία ἢ περίπου ἠθε-
λημένη —, περνοῦν στὰ ἀπαλὰ ἕως παράφορα ἔρω-
τικὰ ἀγγίγματα καὶ φτάνουν στὴ διαρκὴ αἴσθησις
μιᾶς προστασίας. «Μωρό μου ἀχάιδευτο», ἦταν

μιά από τις πρώτες τρυφερές σου προσφωνήσεις. Και χρόνια από τότε, κάθε φορά που τὰ χέρια σου αρχίζουν να μὲ περπατοῦν, ἀφήνομαι ἐκστατικά προσδοκώντας τὴν ἐπόμενη κίνησή σου. «Θὰ μποροῦσα», μοῦ ἔλεγες, «να ξεχωρίσω τὸ κορμί σου, ψαχουλευτὰ στὸ σκοτάδι, ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες γυναῖκες». Κοινότοπη κουβέντα. Καὶ ὅμως, ἤξερα πὼς δὲν ἦταν σχῆμα λόγου. Θὰ σὲ ἐρωτευόμουνα καὶ μόνο γιὰ τὰ χέρια σου.

Ἡ Μίρκα ἦταν ἓνα παιδί που ἔζησε τὸ μακλειὸ τῆς Σερβίας. Ἦρθε στὴν Ἑλλάδα ἔχοντας δεῖ να σκοτώνουν τοὺς γονεῖς της μπροστὰ στὰ μάτια της. Εἶχε τὸ βλέμμα τρομαγμένου ἀγριμιοῦ, μὲ μιὰ γλύκα στὸ βάθος που σὲ λίγωνε. Ἄν ἄπλωνες τὸ χέρι να τὴ χαϊδέψεις, τινάζοταν σὰν να τὴ διαπερνοῦσε ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Πέρασαν χρόνια γιὰ να δῶ τὴν ἀγκαλιά της να ἀνοίγει διάπλατα καὶ τὸ στόμα της να μιλάει, να τιτιβίζει ἀκατάπαυστα, προσπαθώντας να καλύψει τὸν καιρὸ τῆς ἀπέραντης σιωπῆς.

Ἡ Εὐτυχία καθόταν στὸ πρῶτο θρανίο καὶ κρατοῦσε τὰ χεράκια της σφιγμένη γροθιά, μὲ τὸν ἀντίχειρα μέσα στὴ χούφτα. Ἐνιωθες πὼς κάτι ἤθελε να ἀσφαλίσει. Τὴ φορά που δὲν τραβήχτηκε μόλις ἄγγιξα τὰ μαλλιά της καὶ μετὰ ἄφησα τὸ

χέρι μου νὰ κατέβει προστατευτικά στὸν ὦμο καὶ τῆς ἔσφιξα τὸ μπράτσο, τόσο ἀπαλὰ πὺ νὰ τὸ αἰσθανθεῖ καὶ τόσο δυνατὰ πὺ νὰ μὴν πονέσει, μὲ κοίταξε κατευθείαν στὰ μάτια καὶ μοῦ εἶπε ἀναπάντεχα: «Τελικά, κυρία, μπορεῖ νὰ μὴν εἶμαι καὶ τόσο μόνη».

Ἡ Ἄννα, ἡ συνάδελφος τῶν καλλιτεχνικῶν, γελαστή καὶ χαρούμενη πάντα, ἤθελε νὰ κάνει παιδιά. Τὸ εἶχε μάθει ἀπὸ νωρὶς ὅμως ὅτι θέλω δὲν σημαίνει πάντα καὶ μπορῶ. Ἐμπαινε στὴν τάξη καὶ τὴν ὑποδέχονταν μὲ χειροκρότημα. Στὴν τεράστια ἀγκαλιά της κούρνιαζαν στερημένες καρδοῦλες. Ἐπαινε τὰ τελάρα καὶ τὶς μπογιές καὶ ζωγράφιζε παραδείσους. Ἄνοιγε δρόμους στὸ παραμῦθι καὶ τὶς ἐλεύθερες ὥρες της χάιδευε παιδικὰ κεφαλάκια. Ὄταν τὰ χέρια της ἀχρηστεύτηκαν ἀπὸ τὸν χρόνο καὶ ἀπὸ τοὺς ρευματισμούς, τὰ κοίταξε ἄπραγα καὶ πικραμένα· τότε κατάλαβε ὅτι ὑπάρχουν πόννοι ἰσχυρότεροι ἀπὸ τὴ χαμένη μητρότητα.

Ὁ Πέτρος πάτησε μὲ τὸ δεξιὸ χέρι τὸ CD τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἔβαλε μηχανικὰ τὸ *Τραγούδι γυμνό*. Πάντα μᾶς ἐνοχλοῦσαν οἱ γνωστοὶ πὺ πρὶν βάλουν μπρὸς τὴ μηχανὴ ἄνοιγαν τὸ ραδιόφωνο, ὕστερα τὸ κασετόφωνο καὶ τώρα τὸ CD. Ὁ Νικη-

φόρος μάλιστα σοῦ ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι, ἂν δὲν ἄρχιζε ἡ μουσική, δὲν ξεκίνοῦσε τὸ αὐτοκίνητο. Ἐμεῖς προτιμᾶμε νὰ μιᾶμε στὶς διαδρομές, νὰ διαβάζουμε σύντομα διηγήματα, νὰ σχολιάζουμε ἢ νὰ σιωποῦμε. Μὲ τὰ χρόνια, στὶς μεγαλύτερες ἀποστάσεις καταφεύγουμε πιά καὶ στὴ μουσική. Δὲν ξέρω τί εἶναι καλύτερο καὶ δὲν ξέρω ἀκόμη τί ἐπιτρέπει ὁ Κώδικας Ὀδικῆς Κυκλοφορίας. Ὁ καθένας πορεύεται ὅπως ἔχει μάθει καὶ ὅπως μπορεῖ, ἀκόμη καὶ παρανομώντας.

Ἔχουμε φτάσει στὰ Καμένα Βοῦρλα καὶ μᾶς ταλαιπωρεῖ τὸ πέταλο τοῦ Μαλιακοῦ. Τὰ ὀχήματα σὲ μία σειρὰ καὶ σημειωτόν. Δεξιά καὶ ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, σὲ ὄχι μεγάλες ἀποστάσεις μεταξύ τους, σταθμευμένα αὐτοκίνητα τῆς Τροχαίας νομίζουν ὅτι κάτι κάνουν. Ἀστεῖα πράγματα· ὅποιος θέλει νὰ προσπεράσει προσπερνάει. Ἀπὸ τὸ σπιτάκι στὴν παρυφὴ τοῦ βουνοῦ — ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα μὲ τὶς πρασινάδες καὶ τὰ μαῦρα κάγκελα, ποὺ πάντα κάποια μνήμη παιδικὴ ἀνακαλοῦν— βγαίνει βιαστικὰ ἓνα νεαρὸ ζευγάρι μὲ ἐλαφριά μπαγκάζια στὰ χέρια, ποὺ σχεδὸν τὰ ἀνεμίζουν, καί, προτοῦ κλείσουν τὴν πόρτα, ἀπότομα, σὰν συνεννοημένοι ἀπὸ πρὶν, στρέφουν τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω. Ἐνα χέρι κουνιέται στὸν ἀέρα καὶ μιὰ σβησμένη φωνὴ ἀκούγεται: «Στὸ καλό, στὸ καλό».

Κοιτάζω τὰ χέρια μου μὲ τὰ καφὲ στίγματα
τῆς ἡλικίας καὶ ξαφνικά, μὲ τὸν νωχελικὸ ρυθμὸ
πὸ σὲ χαρακτηρίζει, νιώθω τὴν παλάμη σου πάλ-
νω στὸν ἀριστερό μου καρπό. *Μιὰ στιγμιαία στὰ*
μέλη ἐπαφή, πὸ θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Ἀλεξανδρινός.

ΜΠΟΝΣΑΙ

Ἡ μοναδικὴ αὐταπάτη

ΑΚΟΥΣΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ κάτοικο τῶν πολύπαθων, κοντινῶν στὴ γειτονικὴ τουρκικὴ ἀκτὴ νησιῶν μας νὰ ἀφηγεῖται ὅτι πρόσφερε σὲ ἕναν Σύρο πρόσφυγα νερὸ καὶ φαῖ καὶ τὸν περιέθαλψε. Ἐκεῖνος, φεύγοντας, τοῦ εἶπε: «Δὲν ἔχω τίποτε νὰ σοῦ δώσω γιὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω. Πάρε, σὲ παρακαλῶ, τὸ κλειδὶ τοῦ σπιτιοῦ μου στὴ Συρία· αὐτὸ ἔχω μόνο». Πρόσφερε τὴ μοναδικὴ αὐταπάτη του, ὅτι θὰ μποροῦσε τάχα νὰ γυρίσει κάποτε πίσω.